

Mikołaj Petryga

Uniwersytet Warszawski /

University of Warsaw

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6789-6951>

e-mail: m.petryga@student.uw.edu.pl

„Biełsat” o kryzysie humanitarnym na polsko-białoruskiej granicy. Analiza językowa wybranych artykułów z 2023 r.

“Belsat” on the humanitarian crisis on the Polish-Belarusian border. A linguistic analysis of selected articles from 2023

“Белсат” пра гуманітарны крызіс на польска-беларускай мяжы.

Лінгвістычны аналіз выбраных артыкулаў 2023 г.

ABSTRACT: The subject of the research described in the article are selected texts from the Internet portal “Belast,” which refer to exile from the Middle East via Belarus to Poland. The emerging humanitarian crisis on the Polish–Belarusian border is one of the most frequently discussed topics in the Polish media sphere, and the press materials related to it are characterized by high emotionality. The research aims to analyse the attitude of independent Belarusian–speaking publicists toward the given subject, primarily how they conceptualise the image of a *refugee*. The method of linguistic analysis, based on Przemysław Łozowski’s concept of postmodern ethnolinguistics and Maciej Kawka’s discourseology, takes into account the study of the structure, function, semantics, and styles of language, as well as the relationship of the text to social life, particularly in terms of the axiology of knowledge stored in language. The interpretation of lexical means – such as idiomatic phrases, and elements of grammar – regarding the realization of the informative and impressive function of the text shows that the articles are dominated by the informative function. This is evident from the presence of specific stylistic procedures: numerous references to the semantic field of *administration*, the dominance of simple developed sentences, and the multiplicity of extralinguistic elements. The impressive function is realized indirectly, through the emphasis or omission of certain messages and the use of lexemes only seemingly unemotional. *Refugees* are conceptualised as *illegal* and *lacking agency*.

KEYWORDS: “Belast,” ethnolinguistics, Polish–Belarusian border, refugee, sociolinguistics.

W sierpniu 2021 r. polska straż graniczna zatrzymała ponad 300 uchodźców z Iraku i Afganistanu, którzy przeszli białorusko-polską granicę. Według zachodnich, m. in. polskich i amerykańskich domów prasowych, zostali oni przewiezieni w ramach zorganizowanej akcji białoruskiego rządu [Kyóik 2023; Charlish 2021] (co innego twierdzą białoruskie media rządowe, które odpowiedzialnością obarczają Unię Europejską [Kyóik 2023]). Po tym wydarzeniu Straż zapowiedziała, że nie będzie wpuszczać uchodźców na terytorium Polski [Potocki 2021]. Od tamtej pory sukcesywnie stosuje tzw. *pushbacki*, czyli zmusza migrantów do powrotu do Białorusi [*Sytuacja na granicy...*]. W 2022 r. polski rząd rozpoczął budowę systemu fortyfikacji, który uniemożliwia przejście granicy [*180 km długości...*]. Informacje o chęci zdemontowania bariery nie pojawiają się, mimo zmiany krajowej władzy [*Wyniki wyborów...*].

W związku z tym, że opisywany temat kryzysu humanitarnego na polsko-białoruskiej granicy charakteryzuje się wysokim nacechowaniem emocjonalnym, jestem ciekawy, w jaki sposób białoruskie media się do niego ustosunkowują. W niniejszej pracy zwracam uwagę na to, jak za pomocą środków leksykalnych, jak np. frazeologizmy, oraz elementów gramatyki ukazywane jest podejście autorów do omawianego zagadnienia. Dostrzegam przede wszystkim jednostki językowe, które świadczą o impresywnej i informatywnej funkcji tekstów.

Do napisania artykułu na temat postrzegania uchodźstwa zainspirowała mnie myśl Emmanuela Lévinasa o transcendentalnej trosce w poznawaniu Innego: „twarz [Innego], wydarzająca się jako epifania i wzywająca mnie, odrywa się od świata, który może być nam wspólny i którego możliwości, rozwijające się w naszej egzystencji, zapisane są w naszej naturze” [Lévinas 2002: 229]. Autor apeluje o to, żeby każdego człowieka postrzegać jednostkowo, jako nosiciela możliwych i niemożliwych do poznania doświadczeń, a nie jako część stereotypizowanej zbiorowości.

Metodologia

Perspektywa, którą przyjmuję w badaniu omawianych tekstów, opiera się na koncepcji etnolingwistyki postmodernistycznej Przemysława Łozowskiego. Autor twierdzi, że „generalizacje, które żeby były sądami, a nie stwierdzeniami faktów, muszą uwzględniać zamocowanie lingwo-kulturowe tych, którym te sądy się przypisuje, jak i tych, którzy te sądy zgłaszają” [Łozowski 2022: 59]. W analizie jednostek nacechowanych emocjonalnie, szczególnie pod względem aksjologicznym, odnoszę się więc do wiedzy zapisanej w języku – unikam jednak konstruowania obrazu autorów tekstów, a wykazuję jedynie tendencje charakteryzujące wybrany zbiór artykułów prasowych, osadzonych

w konkretnych realiach czasowo–przestrzennych. Jednocześnie skupiam się na sposobie, w jaki autorzy kreują obraz indywiduów-osób uchodźczych.

Korzystam z zaproponowanej przez Macieja Kawkę metodologii analizy dyskursu medialnego. Ta metodologia uwzględnia badanie struktury, funkcji, semantyki i stylów języka, związku tekstu z życiem społecznym, analizy reprezentacji mentalnych nadawcy, stopnia rozumienia tekstu jako narzędzia dominacji oraz jego zgodności z prawdą [Kawka 2014: 166]. W związku z ograniczonym materiałem źródłowym i filologicznym charakterem pracy skupiam się na językowych, społecznych i politycznych aspektach badania dyskursu.

Co do elementów językowych, analizuję leksykę, frazeologię, składnię i stylistykę pod kątem obecności augmentatywów, synonimii, terminologii, neologizmów, zapożyczeń, onimów, elementów niewerbalnych oraz ich nacechowania emocjonalnego. Taki sposób badania tekstów proponuje warszawska socjolingwistka Svitlana Romaniuk [Romaniuk 2016: 121–301]. Aspekty pozajęzykowe badam pod kątem obecności przemocy symbolicznej w rozumieniu Pierre’a Bourdieu – działań, które nakładają na adresatów wizje rzeczywistości nadawcy:

[t]he word [...] and all the stereotyped or ritual forms of expression are programmes of perception and different, more or less ritualized strategies for the symbolic struggles of everyday life [...] imply a certain claim to a symbolic authority as the socially recognized power to impose a certain vision of the social world [...] [Bourdieu 1991: 106].

Analizę jednostek leksykalnych opisywanych artykułów pod kątem tego, w jaki sposób realizują one informatywną oraz impresywną funkcję tekstu, opieram na podziale stosowanym przez Romana Jakobsona. Za Grażyną Habrajską, parafrazującą myśl rosyjskiego językoznawcy, funkcja informatywna (przedstawieniowa, poznawcza, ideacyjna) „wiązana jest z prezentowaniem przez mówiących fragmentów realnej rzeczywistości na mocy powiązania znaków językowych z utrwalonymi w pamięci modelami wyobrażeniowymi” [Habrajska 2005: 92]. Za to funkcja impresywna (konatywna) „pojmwana jest jako wpływanie na odbiorcę” [Habrajska 2005: 92]. O tym, w jaki sposób są one realizowane, piszę na przykładach zawartych w omawianych artykułach prasowych.

Na źródło analizy omawianego tematu wybrałem portal internetowy „Bielsat” – znajduje się tam wiele artykułów, których tematyka jest związana z Polską (o czym świadczy choćby obecność polskiej wersji językowej serwisu [Пра нас]), w tym polsko-białoruską granicą [Беларуска-польская мяжа]. Serwis powstał bowiem z inicjatywy Telewizji Polskiej, uzyskuje finansowanie Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej [Пра нас]. Ponadto „Bielsat” jest jednym z najczęściej przeglądanych białoruskich serwisów

internetowych, w lipcu 2022 r. liczba odwiedzin serwisu wyniosła ponad 700 tys. [*Рейтинг новостных сайтов*]. Świadczy to o jego wadze dla kształtowania się białoruskiego dyskursu medialnego.

W związku z zainteresowaniem badawczym i tematem konferencji korzystałem jedynie z materiałów w języku białoruskim. Szukałem artykułów prasowych oznaczonych tagiem *беларуска-польская мяжа*, zawierających w treści co najmniej jeden wyraz graficzny należący do paradygmatu leksemu *бежанц-, мігрант-* lub *уцякач-*. Wybrane rekordy ograniczyłem do tekstów, które powstały nie wcześniej niż w październiku 2023 r. – powyższe kryterium zastosowałem z uwagi na to, że w tamtym miesiącu średnia temperatura po raz pierwszy od wiosny spadła poniżej 16°C [*Archiwum pogodowe Białowieża*], czyli najniższej temperatury pokojowej [Ważna 2022], co zaś znacząco wpływa na zdrowie osób migranckich zmuszonych do przebywania na świeżym powietrzu. To, jak zakładam, mogło przyczynić się do polaryzacji opinii autorów w odniesieniu do osób migranckich – stosowania zabiegów stylistycznych świadczących o trosce lub dehumanizacji, co zaś przełożyłoby się na większą różnorodność materiału badawczego pod względem nacechowania emocjonalnego.

Po nałożeniu wszystkich ograniczeń otrzymałem cztery rekordy, poniżej w kolejności chronologicznej:

- *Экзітпол: толькі 2,2% удзельнікаў рэферэндуму ў Польшчы ўхвалілі знос агароджы на мяжы з Беларуссю* [Крот 2023],
- *Польскія памежнікі зафіксавалі з пачатку года каля 22 000 спробаў незаконнага пераходу мяжы з боку Беларусі* [Міраш 2023],
- *На польска-беларускай мяжы быў падстрэлены мігрант* [Шавель 2023],
- *Упершыню за два гады Польшча не зафіксавала спробаў парушэння мяжы з Беларуссю* [Кубік 2023].

Экзітпол: толькі 2,2 % удзельнікаў рэферэндуму ў Польшчы ўхвалілі знос агароджы на мяжы з Беларуссю
[Крот 2023]

Artykuł Siarhieja Kkota przedstawia wstępne wyniki referendum ogólnokrajowego, które odbyło się w Polsce 15 października 2023 [*Referendum Ogólnokrajowe 2023 r.*]. Prezentuje odpowiedzi Polaków na wszystkie cztery pytania, ze szczególnym uwzględnieniem problemu bariery na polsko-białoruskiej granicy (por. tytuł artykułu).

Tekst, będący w dużej mierze parafrazą komunikatu prasowego Polskiej Agencji Prasowej, jest ubogi we frazeologię. Kolokacje, które można odnaleźć w artykule, por. “выступіць за ліквідаванне агароджы”, “не падтрымаць продажу”, “выступіць супраць павышэння пенсійнага ўзросту”, prezentują

metaforę *zmiana to ruch*, należą do pól semantycznych *polityka i administracja* – odnoszą się do przeprowadzonego referendum. Tak samo zapożyczenia, por. *экзітпол, рэфэрэндум, актывы, структуры, мігранты*.

Artykuł jest obfity w jednostki należące do terminologii naukowej, związanej ze statystyką – np. “экзітпол: толькі 2,2%”, „Ipsos” – i politologią, por. *выбары, рэфэрэндум, грамадзяне*, “кіроўная партыя «Закон і справядлівасць»”, “ліквідаванне агароджы”. Biorąc to pod uwagę, ale też ubogość w synonimie (jedynie *агароджа = плот*) i inne środki stylistyczne; zarówno obecność wielu elementów niewerbalnych (liczby, cudzysłowy, hiperłącze) oraz zdań prostych rozwiniętych, jak i brak onimów (z wyjątkiem nazw państw, domów medialnych i ośrodka badania opinii społecznej), można stwierdzić, że artykuł prezentuje przede wszystkim funkcję informatywną. Jak twierdzi S. Romaniuk, o właściwości tekstu świadczy „informacyjność (zawartość w tekście informacji, odpowiednio przedstawionej, m. in. za pomocą środków językowych)” [Romaniuk 2016: 58], a więc przede wszystkim to, co w jak najmniejszej objętości tekstu przekazuje jak najwięcej treści. Do tych należą powyższe przykłady.

Korzystając z analizy danych pozajęzykowych, ciekawi mnie zabieg dokonany przez autora, polegający na nieuwzględnieniu pewnych informacji związanych z przeprowadzeniem referendum. Autor artykułu nie wspomina o dyskusji, toczącej się w Polsce, o legalności i zasadności opisywanego referendum, o czym świadczy choćby stanowisko organizacji pozarządowych [Kryński 2023]. W polskiej sferze medialnej szeroko opisywane było bowiem to, czy zachowania polskich władz na granicy są w ogóle legalne [*Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej*]. Przychylam się do tezy Carol A. Kidron o tym, że milczenie jest znaczące: „the majority [of the reminiscences] would be sufficed by the silent presence of surviving remnants” [Kidron 2009: 6]. Poza tym za G. Habrajską zabieg ten można uznać za przejaw perswazji informacyjnej, jednego ze środków realizacji funkcji impresywnej, por. „[i]stotne jest, aby odbiorca wiedział jedynie to, co zdaniem nadawcy powinien wiedzieć, a co nie mogłoby utrudnić skuteczności perswazji” [Habrajska 2005: 114].

Chcę pochylić się też nad semantyką wyrazu *мігранты* [*migranci*], użytego w kontekście synonimicznego *бежанцы* [*uchodźcy*]. Istnieje subtelna, lecz istotna znaczeniowo różnica między dwoma leksemami. Jak czytamy na stronie Komisji Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych,

[p]ojęcie „uchodźcy” zostało wyraźnie zdefiniowane w prawie międzynarodowym, które zapewnia uchodźcom ochronę. Uchodźcy to osoby przebywające poza swoim krajem pochodzenia z powodu obawy przed prześladowaniem, z powodu konfliktu, przemocy lub innych okoliczności poważnie zakłócających porządek publiczny, które – na skutek powyższego – wymagają „ochrony międzynarodowej”. [...] Na poziomie międzynarodowym nie ma jednolitej

definicji prawnej pojęcia „migrant”. [...] Zacieranie różnic pomiędzy pojęciami „uchodźcy” i „migranci” odwraca uwagę od szczególnej ochrony prawnej, jakiej wymagają uchodźcy, takiej jak ochrona przed wydaleniem lub zawróceniem (refoulement) oraz przed podleganiem karze za przekroczenie granicy bez zezwolenia w poszukiwaniu bezpieczeństwa [*Uchodźca czy migrant?...*].

Tymczasem, zgodnie z raportem Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, na białorusko-polskiej granicy pojawiają się uchodźcy [*Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej*, online]. Użycie słowa o innej konotacji świadczy o ukrytej realizacji funkcji impresyjnej.

**Польскія памежнікі зафіксавалі з пачатку года
каля 22 000 спробаў незаконнага пераходу мяжы
з боку Беларусі [Міраш 2023]**

Artykuł autorstwa Zmiciera Mirasza opisuje próby przejścia przez granicę białorusko-polską. Konkretnie odnosi się do ich liczby – przytacza dane dotyczące takich przekroczeń od stycznia do października ubiegłego roku. Pojawia się wiele liczb oraz informacji o *nielegalności* przechodzenia przez granicę.

Tak jak poprzedni tekst, artykuł jest na wskroś informatywny. Mimo że nie stanowi parafrazy komunikatu prasowego, jego budowa odpowiada poprzedniemu tekstowi. Do elementów wspólnych obu artykułów należą: ubogość synonimów, frazeologii i leksemów nacechowanych emocjonalnie. Onimy odnoszą się jedynie do państw oraz organów kontroli granicznej (“Памежная ахова Польшчы” i “Падляская памежная ахова”). Praktycznie nie ma różnorodności stylistycznej, o czym świadczy chociażby niezmiennie występowanie zdań prostych rozwiniętych, złożonych współrzędnie łącznych i synonimicznych (niezwykła częstotliwość jak na tak krótki tekst).

Czytelnik od razu zwróci uwagę na zapis liczbowy występujący z konotowanymi rzeczownikami (por. “470 чалавек”, “37 выпадкаў незаконнага пераходу мяжы”, “186-кіламетровы”, “5,5 метра”). Ponadto pojawia się wiele powtórzeń i parafraz: “незаконны пераход”, “нелегальны пераход”, “нелегальнае перасачэнне мяжы”. Wszystkie dotyczą wąskiego fragmentu pola semantycznego *administracja* (tak jak zapożyczenia, por. *патруль*, *аўтамабіль*, *кур’еры*).

Podobnie jak w poprzednim artykule za sugestywne można uznać zarówno występowanie leksemu *мігранты*, jak i powtarzającej się wzmianki o *nielegalności* przekraczania granicy (wysokie nacechowanie emocjonalne). Autor stosuje ubezpodmiotawiającą kolokację *напльў мігрантаў*, która to odbiera desygnowanym uchodźcom cechy decyzyjności. *Напльў* – w pierwotnym znaczeniu – konotuje *ciecze*, tj. rzeczy w rozumieniu ontologicznym pozbawione sprawczości. Zdaniem Moniki Nowickiej

[z]miana celu komunikatu z informacyjnego na impresyjny wymaga bardziej ostrego języka, który uwydatnia dychotomiczny, czarno-biały podział politycznego świata na tych, którzy są z „nami” oraz tych, którzy są przeciwko „nam”. Język jest narzędziem pozwalającym opisać ów dwuwymiarowy świat oraz nazwać wrogów tak, aby sprawiali wrażenie realnego zagrożenia [Nowicka 2013: 125].

Pozbawienie sprawczości w języku, a więc stworzenie dychotomii pomiędzy *sprawczymi nami* i *nie-sprawczymi nie-nami*, jest realizacją impresyjnej funkcji tekstu, w tym przypadku – poprzez dehumanizację. O umniejszającej funkcji wyrazu *наплыў* świadczy

„metafora wodna”, korzystająca z takich słów jak: zalew, fala, napływ migrantów lub uchodźców [...] rozbudza skojarzenia z klęską żywiołową, zdarzeniami związanymi z ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi, których nie da się zatrzymać i na które człowiek nie ma wpływu [Cieślikowska 2016].

We fragmentach dotyczących działań polskiej władzy Z. Mirasz nie stosuje zabiegów dehumanizujących mimo np. pokusy przejścia ze strony czynnej na stronę bierną, zabiegu wydłużającego przyjęcie komunikatu [Kurcz 1976: 172], a więc utrudniającego, czyli negatywnie wpływającego na jego odbiór. Sformułowania „было зафіксавана” oraz „былі затрыманыя” pojawiają się jednokrotnie, w innych częściach możemy przeczytać o tym, że „Памежная ахова Польшчы паведамляе...”, „Польшча пабудавала...”.

Sądzę, że autor wpisuje się w dyskurs przemocy symbolicznej, który, za P. Bourdieu, upodmiotawia desygnaty-podmioty (również w pozajęzykowym znaczeniu) pozostające w stosunku władzy [Bourdieu 1991: 106].

На польска-беларускай мяжы быў падстрэлены мігрант **[Шавель 2023]**

Tekst Ramana Szawiela opisuje sytuację, która wydarzyła się 3 listopada 2023 roku w okolicy Dubicz Cerkiewnych. Chodzi o postrzelenie syryjskiego uchodźcy przez polskiego strażnika granicznego. Autor odnosi się do wywiadu TVN24 z przedstawicielem prokuratury wojskowej, który twierdzi, że strzał był *nieszczęśliwym wypadkiem*. Pojawia się informacja o śledztwie i stanie zdrowia uchodźcy.

Artykuł niewątpliwie przypomina poprzednie. Widzimy krótkie akapity, w tym przypadku złożone przede wszystkim ze zdań prostych rozwiniętych, które podkreślają informatywną funkcję tekstu. Synonimia jest prawie nieobecna, tak samo terminologia i nazwy własne odnoszą się przede wszystkim do pól semantycznych *prawo* i *administracja*, por. *інцыдэнт*, *следства*, *зняволенне*, *справа*, „Вайсковая пракуратура Польшчы”, „намеснік пракурора па вайсковых справах”, „салдат Войска польскага”,

“вайсковы аддзел Акруговай пракуратуры ў Варшаве”, “неасцярожнае абыходжанне са зброяй”, “ненаўмыснае прычыненне цялесных пашкоджанняў”, “пазбаўленне волі”. W artykule brak frazeologizmów. Omawiany tekst jest podobny do poprzednich artykułów pod względem liczby elementów niewerbalnych – enumeracji i hiperłącza.

Tym, co wyróżnia tekst na tle pozostałych, jest obecność leksemów należących do pola *medycyna*, por. “стан стабільны”, “жыццю нічога не пагражае”; te jednostki językowe odnoszą się do stanu zdrowia postrzelonego uchodźcy. Możemy też zauważyć bogactwo leksemów nacechowanych ekspresywnie, co nie dziwi ze względu na emocjonalny temat artykułu. Poniżej przykłady, por. *незаконна, інцыдэнт, здарэнне, нелегал, зняволенне*, “падстрэлены мігрант”, “неасцярожнае абыходжанне са зброяй”, “ненаўмыснае прычыненне цялесных пашкоджанняў”, “пазбаўленне волі”.

Tak samo jak w artykule Z. Mirasza, w opisywanym tekście zarysowuje się linia stosunku władzy, zgodna z myślą P. Bourdieu o przemocy symbolicznej [Bourdieu 1991: 106]. Widać to szczególnie przy określaniu tragedii jako *інцыдэнт* i *здарэнне*, co poniekąd zdejmuje winę ze strażnika, oraz użyciu wobec uchodźcy słowa *нелегал*, jeszcze bardziej negatywnie nacechowanego w stosunku do wcześniej wybieranego *мігрант* (przeniesienie uwagi z powodu ucieczki i zasadności poszukiwania schronienia na niezgodność z prawem faktu przekroczenia granicy). Podobnie jak w poprzednim artykule opisu przekraczania granicy towarzyszy nieodłączny epitet stały *незаконна*.

Упершыню за два гады Польшча не зафіксавала спробаў парушэння мяжы з Беларуссю [Кубік 2023]

Treść artykułu odpowiada jego tytułowi. Autor przytacza ponadto wypowiedzi przedstawicieli białoruskiej i polskiej władzy, które stanowią ważny element interpretacyjny pozostałych artykułów.

Terminologia i nazwy własne należą do tych samych pól semantycznych, co w poprzednich tekstach. Sciapan Kubik nie urozmaica artykułu synonimami ani związkami frazeologicznymi. Tekst jest ubogi w zdania rozwinięte, pojawia się za to wiele liczb oraz hiperłącza. Na osobną uwagę zasługuje ostatni akapit tekstu:

Варшава называе крызіс на мяжы “штучна створаным шляхам нелегальнай міграцыі”, а ў Менску кажучь, што “Еўропа сама паклікала гэтых людзей”, расказваюць пра “зверствы” памежнікаў з суседніх краінаў ЕЗ, паведамляюць пра выпадкі смерці мігрантаў у памежных раёнах.

Zakończenie przekazuje informacje, które zdają się uzupełniać treści poprzednich artykułów. Autor nazywa przedstawioną sytuację *kryzysem*,

w wypowiedziach przedstawicieli władz obu krajów obecne jest wiele leksemów nacechowanych emocjonalnie, por. “штучна створаны шлях **нелегальнай** міграцыі”, “Еўропа сама **паклікала** гэтых людзей”. Te cytaty świadczą o odbieraniu sprawczości uchodźcom. Zdaje się, jakoby obie strony przerzucały się odpowiedzialnością za reakcję na wzmiankowany kryzys, nie uznając go za humanitarny, a jedynie polityczny. Świadczy o tym obecność jednostek z pola semantycznego *polityka* (por. “гібрыдная вайна” z wypowiedzi polskich władz). Potrzeby *nielegalnych* uchodźców (por. “незаконнае пранікненне” – stwierdzenie autorstwa S. Kubika), pozbawionych imion, nie są brane pod uwagę zarówno przez autora, jak i cytowane osoby.

Autor nie polemizuje z cytowanymi osobami, uzupełnia ich wypowiedzi, por. “[у] ведамстве пры гэтым адзначылі, што «гібрыдная вайна на мяжы не спыняецца» і сёння, 28 лістапада, група «агрэсіўна настроеных замежнікаў» атакавала польскія патрулі, кідаючы камяні і галіны”.

Podsumowanie

Opisywane artykuły wykazują tożsamość pod względem treści i formy. Wszystkie odnoszą się do sytuacji na polsko-białoruskiej granicy, co wynika z zastosowanych kryteriów doboru źródeł. Teksty są ubogie w synonimię i frazeologię. Terminologia, w tym należące do niej nazwy własne i zapożyczenia, odnoszą się przede wszystkim do pola semantycznego *administracja*. Wypowiedzenia złożone pojawiają się rzadko, najczęściej w postaci zdań złożonych współrzędnie łącznych, czasem też synonimicznych; dominują wypowiedzenia proste rozwinięte, zawarte w krótkich akapitach. Teksty obfitują w elementy pozajęzykowe, takie jak hipertęcza i cudzysłowy, przede wszystkim jednak – enumeracje. Wszystko to świadczy o dominacji funkcji informatywnej omawianych artykułów.

Funkcja impresywna ujawnia się zaś niebezpośrednio, poprzez pominięcie niektórych informacji (dyskusji o legalności i zasadności referendum w artykule S. Krota [Kpot 2023]), podkreślanie innych (wykorzystywanie epitetu stałego w tekście R. Szawiela [Шавель 2023]) i używanie leksemów nacechowanych emocjonalnie (np. *нелегал* tamże [Шавель 2023]). We wszystkich tekstach, najczęściej nie wprost, *uchodźca* jawi się jako *nielegalny* i *niesprawczy*. Te refleksje zdaje się zawierać ostatni akapit artykułu S. Kubika, w którym autor nie polemizuje z wypowiedziami białoruskiej i polskiej władzy [Кубік 2023].

References

- 180 km długości, stalowe słupy i kamery. Tak będzie wyglądał mur na granicy z Białorusią [online] <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/2142026,1,180-km-dlugosci-stalowe-slupy-i-kamery-tak-bedzie-wygladal-mur-na-granicy-z-bialorusia.read>[dostęp: 12.03.2024].
- Archiwum pogodowe Białowieża [online] https://www.meteoblue.com/pl/pogoda/historyclimate/weatherarchive/bia%C5%82owie%C5%BCa_polska_776092?fcstlength=1m&year=2023&month=10[dostęp: 12.03.2024].
- Belarуска-pol'skaâ mâža [Беларуска-польская мяжа] [online] <https://belsat.eu/tag/belarуска-polskaya-myazha>[dostęp: 12.03.2024].
- Bourdieu Pierre. 1991. *The Social Institution of Symbolic Power*. W: *Language & Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.
- Charlish Alan. 2021. *Poland reports record number of migrants at Belarusian border* [online] <https://www.reuters.com/world/europe/poland-reports-record-number-migrants-belarusian-border-2021-08-09/>[dostęp: 12.03.2024].
- Cieślukowska Dominika. 2016. *Jak rozmawiać o uchodźcach – komentarz do scenariuszy lekcji (cz. II)* [online] https://opolicyce.ceo.org.pl/wp-content/uploads/sites/4/2023/10/uch_2_mat-metodyczny_1_1-1.pdf[dostęp: 12.03.2024].
- Habrajska Grażyna. 2005. *Nakłanianie, perswazja, manipulacja językowa*, *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica*. T. 7. № 2: 92.
- Kawka Maciej. 2014. *O badaniu języka dyskursu medialnego*. „Media i społeczeństwo”. № 4: 166.
- Kidron Carol. 2009. *Toward an Ethnography of Silence*. „Current Anthropology”. T. 50. № 1: 6.
- Krot Sârgej. 2023. *Ėkzitpol: tol'ki 2,2% udzel'nikaŭ rëferëndumu ŭ Pol'scy ŭxvalili znos aharodży na mjaży z Belarussju* [Крот Сяргей. 2023. *Ėkzitпол: толькі 2,2% удзельнікаў рэферэндуму ў Польшчы ўхвалілі знос агароджы на мяжы з Беларуссю*] [online] <https://belsat.eu/news/15-10-2023-ekzitpol>[dostęp: 12.03.2024].
- Kryński Eryk. 2023. *Głosuj w wyborach, nie w referendum! Deklaracja organizacji pozarządowych!* [online] <https://mamprawowiedziec.pl/czytelnia/artukul/glosuj-wyborach-nie-w-referendum-deklaracja-organizacji-pozarządowych>[dostęp: 12.03.2024].
- Kubik Scâpan. 2023. *Uperšynŭ za dva gady Pol'sča ne zafiksavala sprobaŭ parušennâ mâży z Belarussŭ* [Кубік Сцяпан. 2023. *Упершыню за два гады Польшча не зафіксавала спробаў парушэння мяжы з Беларуссю*] [online] <https://belsat.eu/news/28-11-2023-polshcha-ne-zafiksavala-sprobau-parushennya-myazhy>[dostęp: 12.03.2024].
- Kurcz Ida. 1976. *Struktura języka a procesy przetwarzania wiedzy przez człowieka*. W: *Psycholingwistyka. Przegląd problemów badawczych*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Lévinas Emmanuel. 2002. *Twarz i etyka*. W: *Całość i nieskończoność. Esej o zewnętrznosci*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Łozowski Przemysław. 2022. *Indywidualizacja, czyli etnolingwistyka na miarę postmodernizmu: od narodu i ludu w stronę człowieka, jednostki, obywatela*. „Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury” № 34: 59.
- Miraš Zmicer. 2023. *Pol'skiâ pamežniki zafiksavali z pačatku goda kalâ 22 000 sprobaŭ nezakonnaga perahodu mâży z boku Belarusi* [Міраш Зміцер. 2023. *Польскія памежнікі зафіксавалі з пачатку года каля 22 000 спробаў незаконнага пераходу мяжы з боку Беларусі*] [online] <https://belsat.eu/news/22-10-2023-polskiya-pamezhnikizafiksavali-z-pachatku-goda-kalya-22-000-sprobau-nezakonnaga-perahodu-myazhy-z-boku-belarusi>[dostęp: 12.03.2024].

- Nowicka Monika. 2013. *Dyskurs o dyskursie, czyli o mowie wrogości... mową wrogości*. W: *To oni są wszystkiemu winni... Język wrogości w polskim dyskursie publicznym*. (Red.) X. Bukowska, B. Markowska. Warszawa: Trio.
- Potocki Michał. 2021. *Migracyjny impas na granicy. Straż Graniczna nie będzie wpuszczać imigrantów z terenu Białorusi* [online] <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8228631,kryzys-migracyjny-imigranci-z-afganistanu.html>[dostęp: 12.03.2024].
- Pra nas [Пра нас]* [online] <https://belsat.eu/about>[dostęp: 12.03.2024].
- Referendum Ogólnokrajowe 2023 r.* [online] <https://referendum.gov.pl/referendum/2023/pl>[dostęp: 12.03.2024].
- Rejting novostnyh sajtoŭ Belarusi v iuŭle 2022 [Рейтинг новостных сайтов Беларуси в июле 2022]* [online] <https://bolkunets.org/news/rejting-novostnykh-saytov-belarusi-v-iyule-2022>[dostęp: 12.03.2024].
- Romaniuk Svitlana. 2016. *Ukraiński dyskurs polityczny w latach 2010–2014. Analiza lingwistyczna*. Warszawa – Iwano-Frankiwnsk: Katedra Ukrainistyki, Wydział Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego.
- Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej: „To jest kryzys humanitarny”* [online] <https://hfhr.pl/aktualnosci/sytuacja-na-granicy-polsko-bialoruskiej-to-jest-kryzys-humanitarny->[dostęp: 12.03.2024].
- Šavel' Raman. 2023. *Na pol'ska-belaruskaj mazy byŭ padstrėlony migrant [Шавель Раман. 2023. На польска-беларускай мяжы быў падстрэлены мігрант]* [online] <https://belsat.eu/news/05-11-2023-na-polska-belaruskaj-myazhy-byu-zastreleny-migrant>[dostęp: 12.03.2024].
- Uchodźca czy migrant? Tłumaczymy różnice i wyjaśniamy ich sens.* [online] <https://www.unhcr.org/pl/365-plwiadomosci2016uchodzca-czy-migrant-tlumaczymy-roznice-i-wyjasniamy-ich-sens-html.html>[dostęp: 12.03.2024].
- Ważna Magda. 2022. *Jaka powinna być idealna temperatura w mieszkaniu? Eksperci podają konkrety* [online] <https://www.medonet.pl/zdrowy-dom,jaka-powinna-byc-idealna-temperatura-w-mieszkaniu--eksperci-podaja-konkrety,artykul,30927053.html>[dostęp: 12.03.2024].
- Wyniki wyborów do Sejmu* [online] <https://tvn24.pl/wybory-parlamentarne-2023>[dostęp: 12.03.2024].

STRESZCZENIE: Przedmiotem badań opisanych w artykule są wybrane teksty z portalu internetowego „Biełsat”, które odnoszą się do uchodźstwa z Bliskiego Wschodu przez Białoruś do Polski. Powstały kryzys humanitarny na polsko-białoruskiej granicy jest jednym z najczęściej podejmowanych tematów w polskiej sferze medialnej, związane z nim materiały prasowe charakteryzują się wysokim nacechowaniem emocjonalnym. Za cel badania przyjmuje się analizę stosunku niezależnych białoruskojęzycznych publicystów do omawianego tematu, przede wszystkim tego, w jaki sposób konceptualizują obraz *osoby uchodźczej*. Metoda analizy językowej, oparta na koncepcji etnolingwistyki postmodernistycznej Przemysława Łozowskiego i dyskursologii Macieja Kawki, uwzględnia badanie struktury, funkcji, semantyki i stylów języka oraz związku tekstu z życiem społecznym, w szczególności pod kątem aksjologii wiedzy zapisanej w języku. Interpretacja środków leksykalnych – takich jak frazeologizmy, oraz elementów gramatyki – pod względem realizacji informatywnej i impresywnej funkcji tekstu wykazuje, że w artykułach dominuje funkcja informatywna. Jest to widoczne dzięki obecności konkretnych zabiegów stylistycznych: licznych odniesień do pola semantycznego *administracja*, dominacji wypowiedzeń prostych

rozwiniętych i wielości elementów pozajęzykowych. Funkcja impresywna realizuje się niebezpośrednio, poprzez podkreślanie lub pomijanie niektórych wiadomości oraz stosowanie leksemów jedynie z pozorów nienacechowanych emocjonalnie. *Osoby uchodźcze* konceptualizowane są jako *nielegalne* i *niesprawcze*.

СЛОВА КЛУЧОВЕ: „Bielsat”, etnolingwistyka, granica polsko-białoruska, socjolingwistyka, uchodźctwo.

АНАТАЦЫЯ: Прадметам даследавання ў артыкуле з’яўляюцца выбраныя тэксты з інтэрнэт-партала “Белсат”, якія тычацца ўцекачоў з Блізкага Усходу праз Беларусь у Польшчу. Узніклы гуманітарны крызіс на польска-беларускай мяжы з’яўляецца адной з найбольш часта згадваных тэм у польскіх СМІ, а матэрыялы прэсы, звязаныя з ім, вельмі эмацыйныя. Мэта даследавання – прааналізаваць стаўленне незалежных беларускамоўных публіцыстаў да разгляданай тэмы, у прыватнасці тое, як яны канцэптуалізуюць вобраз *бежанца*. Метад лінгвістычнага аналізу, заснаваны на канцэпцыі постмадэрнісцкай этналінгвістыкі Пшэмыслава Лазоўскага і дыскурсалогіі Мацея Каўкі, уключае даследаванне структуры, функцыі, семантыкі і стыляў мовы, а таксама сувязі паміж тэкстам і сацыяльным жыццём, у прыватнасці ў адносінах да аксіялогіі ведаў, зафіксаваных у мове. Інтэрпрэтацыя лексічных сродкаў – фразеалагізмаў і граматычных элементаў – з пункту гледжання інфарматыўнай ды імпрэсіўнай функцыі тэксту паказвае, што ў артыкулах дамінуе інфарматыўная функцыя. Гэта відаць праз прызму наяўнасці спецыфічных стылістычных прыёмаў: шматлікіх зваротаў да семантычнага поля *адміністрацыя*, дамінавання простых развітых сказаў і вялікай колькасці пазамоўных элементаў. Імпрэсіўная функцыя выконваецца апасродкавана, шляхам падкрэслівання або пропуску пэўных паведамленняў і выкарыстання лексем, якія, здавалася б, не маюць эмацыянальнага значэння. *Бежанцы* ўспрымаюцца як *нелегальныя* і *супрацьпраўныя*.

КЛЮЧАВЫЯ СЛОВЫ: “Белсат”, бежанства, польска-беларуская мяжа, сацыялінгвістыка, этналінгвістыка.

Data przesłania artykułu: 10.05.2024

Data akceptacji artykułu: 25.08.2024

ABOUT THE AUTHOR / O AUTORZE

Mikołaj Petryga – Polska, Uniwersytet Warszawski, Katedra Białorutenistyki.

Adres: Kolegium Międzydziedzinowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych i Społecznych, ul. Dobra 55, 00-312 Warszawa.